

בעלמו כאלו אין לו מקום בזה העולם, כי מרגיש שחטא נגד צוראו, ומזה נתמלא כ"כ בושש שאינו מולא לעלמו מקום, וכן איתא בספרים שבושה הוא אחתיות בושש, וכן הוא לשון הרמב"ם פ"ז מהל' תשובה ה"ח, "שכל זמן שהם בוששים ממעשיהם", וזהו עיקר יסודו של תשובה, ובספרי"ק כתבו שלזה רמזו חז"ל בלשונם תשובה קדמה לעולם, היינו שמרגיש בעלמו שאין לו מקום בזה העולם, שמרגיש שבוש לו משלל נבדל משנבדל, ולזו נקרא בעל תשובה באמת ועד"ז מפרש הרה"ק ר' שמעון שלום מאמשינו ז"ל הקרא (ישעי' א' יח') אם יהיו חטאיכם כשנים כשגל ילבינו, שאם הוא מרגיש הפגם שעשה ומחזיר לפניו תמיד כחוט השני אז כשגל ילבינו, שזה עיקר התשובה, שידע את הקלקול הגדול שעשה בחטאו, וכמו שאמר דוד המע"ה (תהלים נא' ב') וחטאתי לגדי תמיד. ואמר החי' הרי"מ ז"ל כי אם מרגיש שאין לו מקום אז הקב"ה נותן לו מקום, ולכן יש חג סוכות אחר יוה"כ, שנותנין לו מקום משמים, שהוא יושב בללא דמהומנותא.

ד) במשנה (יומא פה): אמר רע"ק אשריכם ישראל לפני מי אחס מעברין ומי מעבר אחכם, אצרכם שבשמים וכו' מה מקוה מעבר את העמאים אף הקב"ה מעבר את ישראל, ע"כ. והכוונה בזה הוא שכל האדם לדעת שאף שהוא מלדו מעבר את עלמו ועושה תשובה, אבל העברה בזה לו ע"י שהקב"ה מעבר אותו, "מי מעבר אחכם אצרכם שבשמים", שאין צרכ תשובתו לטבר את עלמו מהפגם שעשה בחטאו, ורק הוא צחסדו ית' שהוא מעבר אותו, שהאדם אינו עושה אלא מעשה של עברה, אבל העברה הוא ע"י הקב"ה.

הרעיון של קרבן הוא שירגיש צעת הקרבת הקרבן כאילו הקריב את עלמו, ורק בזה יכול לתקן הפגם בנפשו.

"אמר יעשה תשובה ויתכפר לו",

שבתשובה יש גם הכח לסלק הפגם בנשמתו, כי צעת אשר אדם עושה תשובה הקב"ה צרוז חסדו מעבר את לבו, כמ"ש "ומל ה"א את לבדך", והקב"ה מחדש את נפשו ונשמתו כאילו לא חטא מעולם, והרי הוא כאילו נבדל מעכשיו, ודבר הזה אינו מלד מעשה האדם, רק צעת אשר האדם מתחרט על מעשיו ומקבל על להבא, אז הקב"ה מעבר אותו, וזהו כונת הקרא (זכרי' א' ג') שוב אלי נאם ה' לבאות ואשוב אליכם, שכביכול אומר שצעת שהאדם שב, אז הוא משיב עלמו אל האדם, והוא מסיר הערלה והטמטום שנגרם ע"י העבירה, "ואשוב אליכם".

ובעת אשר האדם עושה תשובה הוא

נתהפך לבריאה חדשה, ואיתא במדרש (שמו"ד פט"ז ו') "המלאכים מתחדשין בכל יום ומקלסין להקב"ה וכן חוזרין לנהר אש נהר דינור שילאו ממנו ושוב אלקים מתחדשין וכו' כך ישראל משתקטין בעונות מינר הרע שיש בגופן וחוזרין בתשובה והאלקים בכל שנה סולח לעוונותיהם ומחדש להם ליראתו שגא' ונתחי לכם לב חדש", שצעת שהאדם עושה תשובה הקב"ה מחדש אותו, דוגמת המלאכים שמעבירין אותם בנהר דינור, שמלצין את האדם ומסיר ממנו כל רוע של הרע, וכלשון הרמב"ם "אמש ה" זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה והיום הוא אהוב ונחמד וקרוב וידיד", שצעת שהוא חוטא נעשה תועבה, ובתשובה כצין רגע נתפך לאיש אחר, שהוא אהוב ונחמד וקרוב וידיד.

ג) חנה עיקר ענין התשובה הוא שירגיש